

ellen íródott, és a diszciplináris, hozzáférhetetlen, korlátozott akadémiai emlékezet korlátain kívül valószínűleg meg a retroaktív kritikai értelmezés nagyszabású és követendő kísérletét. Ennek fontosságáról, szükségességéről maga a szerző fogalmaz a legpon-

tosabban: „A közelmúlt a Kádár-rendszer volt, s annak a neonacionalizmus nosztalgija nevében történő visszamenőleges eltüntetése nem pusztán etikai vétség, hanem az önismeretről való lemondást is jelenti egyben.” (15.)

„MOST ÍME, ITT AZ ÍROTT ÖNARCKÉP” Zsögödi Nagy Imre *Följegyzéseinek* kiadásairól

Örülünk neki s okuljunk belőle

■ Nagy Imre 1893. július 25-én született Csíkszögödön. Iskoláit szülőfalujában, Csíksomlyón és Gyergyószentmiklóson járta, majd 1918 őszén beiratkozott a budapesti Szépművészeti Főiskolára. 1917-től több művésztelepen megfordult, dolgozott Nagy Istvánnal, Márton Ferencsel, Nagybányán Ziffer Sándorral is. Az 1920-as évek második felétől számos egyéni kiállítást rendezett, műveit hazai és külföldi csoportos kiállításokon is bemutatták, több külföldi tanulmányutat tett. Az 1930-as években mintagazdaságot létesített Zsögödön a tervezett zsögödi művésztelep ellátása céljából. Élete során különböző díjakkal, kitüntetésekkel, címekkel, érdemrendekkel jutalmazták, 2005-ben pedig posztumusz Magyar Örökség-díjat kapott. Életműve csíki hagyatékrészének bemutatása céljából hozták létre az 1973-ban, a festő nyolcvanadik születésnapja alkalmából felavatott zsögödi Nagy Imre Képtárat. Utolsó gyűjteményes kiállítása a Magyar Nemzeti Galériában volt 1976 februárjában, melynek megnyitóján azonban a művész betegsége miatt nem vehetett részt. Nagy Imre ugyanazon év augusztus 22-én, nyolcvanhárom éves korában hunyt el Csíkszeredában.

Zsögödi Nagy Imre pályája természetesen jóval tartalmasabb és színesebb annál, amit életének néhány, itt kiragadott pillanata, e vázlatos összefoglalás jelez. Ugyanakkor mindig érvényes kérdés, hogy hol kapcsolódik össze egy életmű, annak értelmezése és értékelése a művész életének számszerűsíthető adataival. Föltétlen szükségünk van-e ez utóbbiak ismeretére, ha egy műalkotással találkozunk – legyen az akár egy festő költői érzékenységi emlékirata? Nagy Imre *Följegyzéseinek* első kiadása¹ nem tartalmaz életrajzi áttekintést, ez azonban ebben az esetben aligha von le a kötet értékéből. 1979-ben, három évvel a festő halála után – érthető módon – még a baráti nagyra-

becsülés, az elfogódott emlékezés lengte körül a festő hagyatékát, így sajátosan szerveződő, hosszabb-rövidebb részletekből, történetekből, benyomásokból álló gépelt kéziratát is. A mérhetetlen jelentőségű és időszerű visszatekintés első közreadásának felelőssége mégis megkövetelte e memoárnak egy igényes, Nagy Imre művéhez méltó keretbe ágyazását. E kiadást így Kányádi Sándor rövid, de annál találhatóbb előszava vezet be, melyben a költő a följegyzések sajtó alá rendezésének dilemmáit, kulcsfontosságú pillanatait is megörökítette. Kezdetben – egy, a még Nagy Imre kolozsvári lakásán tartott megbeszélésen – a Kriterion két szerkesztője, Mikó Imre és Dávid Gyula úgy látták, hogy a festő visszaemlékezéseit legjobb lenne egy kronologikus sorrendű önéletrészá kerekíteni. Kányádi Sándor azonban másképp vélekedett: „Magam az időrendi ránkbaszedés ellen s a följegyzések följegyzés voltának respektálásáért szálltam síkra. Azt tartottam s tartom ma is – sok más éremmel együtt – nagyszerűnek e most már könyvvé teljesült följegyzésekben, hogy valahol a napló s a memoár között téblábolva fesztelenül, olykor időrétegeket torlaszolgatnak össze, olyanformán, mint ahogy a tavasznak lóduló patakok rétegelik egymásra egy-egy fordulóban a föllazult s az inkább ablaküvegnek, mint jégábláknak tetsző lapocskákat.” – írja.² Ezen bevezető tehát nemcsak amiatt pótolhatatlan és megismételhetetlen, mert a költő Nagy Imre történeteinek beavatottjaként, ugyanakkor kéziratának gondozójaként az ilyenformán *egymásra rétegelt* világokból egyszerre szól az olvasóhoz, hanem azért is, mert felmutatja a *Följegyzések* átörökítésének történeti hátterét. A visszaemlékezéseket pedig – Kányádi Sándor előszava mellett – a szöveget kísérő rajzok, vázlatok, a külön egységként közölt, 1937–1938-ból származó naplójegyzetek, valamint a Nagy Imre művészi hagyatékát

listázó, terjedelmes függelék *teljesíti könyvvé*. Ez utóbbinak az összeállítását Benkő Samu indítványozta, az elkészült leltár pedig tartalmazza az életműnek a Csíkszeredai Megyei Múzeumba, a zsögödi Nagy Imre Emlékházba és a Marosvásárhelyi Művészeti Múzeumba került darabjait, továbbá a kolozsvári hagyaték részét képező alkotásokat, mindezek technikai adataival és leltári jelzeteivel együtt. A feljegyzések és naplójegyzetek Nagy Imre művészi életpályájának forrásaiként való közlése mellett az 1979-ben megjelent kötet így ennél többre is hivatott: „Megtudjuk ebből a könyvből, hogy mekkora szellemi és anyagi értéknek váltunk örökösévé.”³

Az 1954–1955-ben keletkezett *Följegyzéseknek* 2012-ben két újabb változata látott napvilágot, a Csíkszereda Kiadóhivatal – Csíkszereda Polgármesteri Hivatalának Kiadója gondozásában az *Útravaló*,⁴ illetve a Hargita Kiadóhivatalnál a Székely Könyvtár sorozatban.⁵ Előbbi esetében a bevezető rámutat arra, hogy a feljegyzések újraközlése egy tudatos és következetes hagyatékápoló tevékenység újabb mérföldkövéként történt meg, célja pedig e gazdag szellemi örökség jelen idejű felmutatása, újragondolása, érvényességének keresése, újrafelfedezése, mindezt a frissességet pedig némiképp az eredeti cím megváltoztatása, kiegészítése is sugallja. E kötetet mindemellett a rajzoknak, vázlatoknak, rézkarcoknak, fametszeteknek, illetve színes – többnyire festményekről készült – reprodukcióknak egy új válogatása kíséri, melyek közül néhány itt jelent meg először nyomtatásban. Az újszerűség lendületét Szabó Andrásnak, a Nagy Imre-hagyaték kurátorának könnyed hangvétellű utószava is fokozza, amely hangfelvételek, régen lejegyzett beszélgetések, levelek, újságcikkek, sőt, a zsögödi Nagy Imre Képtár első – azóta sajnos elveszett – vendégkönyvének néhány bejegyzése alapján villantja fel a festő életének és emlékeinek pillanatait.

Mindezzel szemben igencsak meglepő a *Följegyzéseknek* a Székely Könyvtár sorozat kilencedik kiadványaként napvilágot látott változata, mely nélkülöz mindennemű elő-

és utószót, magyarázatot, kísérőszöveget, jegyzetet, illusztrációt, függelékét, egyszóval mindent, ami a mai olvasó számára új utat nyithatna Nagy Imre forrásértékű visszaemlékezéseihez. A Székely Könyvtár sorozat első kötete szintén 2012-ben látott napvilágot, a támogatók, valamint a hattagú, neves költőkből, írókból, szerkesztőkből, néprajzkutatóból álló szerkesztőbizottság a projekt céljai között kezdettől kiemelt fontosságúnak tekintette Székelyföld értékeinek népszerűsítését, az olvasóközönség székely-magyar öntudatának megerősítését, ennek érdekében pedig egy stabil szellemi alap megeremtését. Emellett nem titkolt szándék volt, hogy a kötetek mutatós, szép, egységes formában, formátumban jelenjenek meg, és még ha egyik-másik mű már részét is képezi a magán- és közkönyvtáraknak, a Székely Könyvtárban sorozatot alkotó kiadványok eképp mégis a megrendelők polcainak díszévé váljanak. A különböző szépirodalmi, történelmi, néprajzi és egyéb munkák közreadására vállalkozó projekt fentebbi szerkesztési és kiadási szempontjai egy részének azonban talán mégis némiképp ellentmond a tény, hogy a közelmúlt egyik legjelentősebb csíki művészegénységének forrásértékű visszaemlékezései ennyire lecsupaszítva láttak napvilágot. A valóban stabil szellemi alap megeremtéséhez ugyanis nem biztos, hogy elégséges időről időre leporolni a *Följegyzésekhez* hasonló szövegeket. Az újraközlésük akarva-akaratlanul valamiféle viszonyulást feltételez, és sajnos könnyen igénytelennek, felületlennek és emiatt hiteltelennek tűnhet az a vállalkozás, mely – bár a saját maga által kijelölt szempontjainak megfelelően – nem tesz kísérletet arra, hogy e műveket valóban megismertesse lehetséges olvasóival. Ezen íráskor felelősséget rónak azokra, akik újboli kiadásuk mellett döntenek, e tekintetben pedig talán érdemes szem előtt tartani azt az egyszerű felhívást, melyet Kányádi Sándor 1979-es előszava utolsó mondataként jegyzett le: „*Örülünk neki s okuljunk belőle.*”⁶

Ladó Ágota

■ JEGYZETEK

1. Nagy Imre: *Följegyzések*. Kriterion Könyvkiadó, Buk., 1979.
2. Uo. 5.
3. Uo. 7.
4. Zsögödi Nagy Imre: „*Az úgy volt, hogy... – Hallák-e?*” *Följegyzések*. Csíkszereda Kiadóhivatal, Csíkszereda, 2012.
5. Zsögödi Nagy Imre: *Följegyzések*. Hargita Kiadóhivatal, Csíkszereda, 2012.
6. Nagy Imre: *Följegyzések*. i.m. 1979.